

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ

वर्ष ४, अंक २०(२)] शुक्रवार, मे २५, २०१२/ज्येष्ठ ४, शके १९३४ [पृष्ठ २१
किंमत : रुपये १४.००

असाधारण क्रमांक ६५

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने केंद्रीय अधिनियमान्वये तयार केलेले (भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांव्यतिरिक्त) नियम व आदेश.

शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा मार्ग, मंत्रालय,

मुंबई ४०० ०३२, दिनांक २४ मे २०१२

अधिसूचना

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९.

क्रमांक पीआरई. २०१२/प्र.क्र.७४/पीई-१.—ज्याअर्थी, वंचित गटातील बालकांना व दुर्बल घटकातील बालकांना प्राथमिक शिक्षणासाठी प्रवेश देण्याकरिता जागा राखून ठेवण्याच्या रीतीसाठी आणि तदनुषंगिक बाबीसाठी तरतूद करणे इष्ट आहे, असे महाराष्ट्र शासनास वाटते.

त्याअर्थी, आता, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ (२००९ चा ३५) याच्या कलम २ चे खंड (घ) व (ड) आणि कलम ८ चा खंड (च) यांसह कलम ३८ ची पोट कलमे (१) व (२) याद्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा तसेच यासंदर्भात समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून, वंचित

२ महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ, मे २५, २०१२/ज्येष्ठ ४, शके १९३४

गटातील बालकांना व दुर्बल घटकातील बालकांना प्राथमिक शिक्षणासाठी प्रवेश देण्याकरिता जागा राखून ठेवण्याच्या रीतीसाठी आणि तदनुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता, महाराष्ट्र शासन, याद्वारे, पुढील नियम करित आहे :-

१. **संक्षिप्त नाव, प्रयुक्ती व कालावधी.**—(१) या नियमांस महाराष्ट्र बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क (वंचित गटातील बालकांना व दुर्बल घटकातील बालकांना प्राथमिक शिक्षणासाठी प्रवेश देण्याकरिता जागा राखून ठेवण्याची रीत) नियम, २०१२ असे म्हणावे.

(२) हे नियम, राज्य शासनाने किंवा एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाने स्थापन केलेल्या, त्याच्या मालकीच्या अथवा त्याने नियंत्रित केलेल्या शाळा वगळता, राज्यातील प्रत्येक प्राथमिक शाळेस २०१२-१३ या शैक्षणिक वर्षासाठी लागू होतील.

(३) या नियमांच्या तरतूदी, विनाअनुदानीत अल्पसंख्याक शाळांना लागू होणार नाहीत.

२. **व्याख्या.**—या नियमांमध्ये, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर, -

(क) “ अधिनियम ” याचा अर्थ, बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९

(२००९ चा ३५), असा आहे ;

(ख) “ वंचित गटातील बालक ” याचा अर्थ, -

(एक) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती ;

(दोन) अधिनियमाच्या कलम २(घ) च्या प्रयोजनासाठी राज्य शासनाने गट म्हणून विनिर्दिष्ट केलेला अन्य कोणताही प्रवर्ग, -

यामधील बालक, असा आहे ;

(ग) “ दुर्बल गटातील बालक ” याचा अर्थ, ज्या बालकाच्या मातापित्यांचे वार्षिक उत्पन्न एक लक्ष रुपयांपेक्षा कमी आहे असे विमुक्त जाती व भटक्या जमाती; इतर मागासवर्गीय; विशेष मागास प्रवर्ग; राज्य शासनाने विनिर्दिष्ट केलेल्या धार्मिक अल्पसंख्याकसह इतर बालक ;

(घ) “ शिक्षण अधिकारी ” याचा अर्थ, जिल्ह्याचा जिल्हा शिक्षण अधिकारी (प्राथमिक) असा आहे ;

(ङ) “ नमुना ” याचा अर्थ, या नियमांना जोडलेला नमुना असा आहे ;

(च) “ शाळा ” याचा अर्थ, प्राथमिक शाळा असा आहे ;

(छ) “ कलम ” याचा अर्थ, या अधिनियमाचे कलम असा आहे ;

(ज) यात वापरण्यात आलेले परंतु व्याख्या न करण्यात आलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना, या अधिनियमात व राज्य शासनाने, शासकीय अधिसूचना, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग क्रमांक पीआरई. २०१०/प्र.क्र.२११ (बी)/पी.ई.-१, दिनांक ११ ऑक्टोबर २०११ द्वारे प्रसिद्ध केलेल्या, महाराष्ट्र बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार नियम, २०११ यामध्ये त्यांना जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. **राखीव जागांसाठी तरतुदी.**— राज्यातील प्रत्येक शाळा, शाळेच्या पहिलीच्या वर्गाच्या एकूण विद्यार्थी संख्येपैकी पंचवीस टक्क्यांपर्यंतच्या जागा नजीकच्या परिसरातील वंचित गटांच्या आणि दुर्बल घटकातील बालकांच्या प्रवेशासाठी राखून ठेवतील आणि अशा बालकांना त्यांचे (प्राथमिक) शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत मोफत व सक्तीचे शिक्षण पुरविले :

परंतु, मुलींना प्राधान्य देण्यात येईल :

परंतु आणखी असे की, जेथे अशा शाळा, शालापूर्व शिक्षण देत असतील तेथे त्या शालापूर्व शिक्षणासाठीच्या प्रवेशाकरिता या तरतुदी लागू होतील :

परंतु असेही की, प्रवेशस्तरावरील किंवा, यथास्थिति, इयत्ता पहिलीच्या वर्गातील जागांची एकूण संख्या ही, शाळेच्या अन्य कोणत्याही वर्गातील जागांच्या एकूण संख्येपेक्षा कमी असणार नाही.

४. **जागांच्या आरक्षणाची रीत.**— (क) अधिनियमाच्या कलम १२ च्या पोट-कलम (३) च्या तरतुदींना अनुसरून, प्रत्येक शाळा आपल्या सूचना फलकावर पुढील माहिती प्रदर्शित करील :—

- (एक) शाळेतील प्रवेशस्तरावरील जागांची संख्या एकूण ;
- (दोन) प्रवेशस्तरावरील उपलब्ध असणाऱ्या एकूण मोफत जागांची संख्या ;
- (तीन) प्रवेश अर्जाचा नमुना मिळण्याचा प्रारंभाचा दिनांक आणि तो दाखल करण्याचा अखेरचा दिनांक ;
- (चार) सोडतीकरिता पात्र ठरलेल्या बालकांची यादी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक ;
- (पाच) सोडतीचा दिनांक ;
- (सहा) यशस्वी बालकांची यादी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक ;
- (सात) प्रतिक्षा यादी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक ;
- (आठ) प्रवेशाचा अंतिम दिनांक ;
- (नऊ) पुढील शैक्षणिक वर्षी शाळा सुरु होण्याचा दिनांक.

(ख) प्रत्येक शाळा ३१ मे २०१२ पूर्वी, पोट - नियम (१) मध्ये, विनिर्दिष्ट केलेली माहिती नमुना - १ मध्ये शिक्षण अधिकाऱ्याला सादर करील आणि १० जून २०१२ पूर्वी संपूर्ण प्रक्रिया पूर्ण करील.

(ग) नियम ३ खाली मोफत जागेसाठीचा अर्ज, नमुना - २ मध्ये करण्यात येईल.

(घ) प्रत्येक शाळा, मोफत जागेवर प्रवेश घेण्यास इच्छुक असणाऱ्या पालकाला किंवा बालकाला विनामूल्य प्रवेश अर्ज पुरवेल.

टीप— प्रवेश अर्ज हा www.mpsp.org.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.

पालक, हा अर्ज संगणकावरून प्राप्त करून घेऊन संबंधित शाळेत भरू शकतील.

(ड) (१) दुर्बल घटकातील बालकांच्या मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाच्या प्रवेशाकरिता प्रत्येक अर्जासोबत तहसीलदाराच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या महसूल अधिकाऱ्यांने पालकांना दिलेले उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र सोबत जोडावे.

(२) अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मार्गासप्रवर्ग यांच्या बाबतीत बालकांच्या प्रवेशासाठीच्या प्रत्येक प्रवेश अर्जासोबत बालक किंवा त्याचे माता-पिता अथवा त्याचे पालक यांच्या नावे उप जिल्हाधिकारी किंवा इतर कोणताही सक्षम प्राधिकारी यांच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या महसुली अधिकाऱ्यांने दिलेले जातीचे प्रमाणपत्र सोबत जोडावे.

(च) अशा प्रत्येक अर्जासोबत, बालक किंवा माता-पिता अथवा, पालक यांच्या निवासाचा पुरावा म्हणून आधार कार्ड किंवा पारपत्र किंवा छायाचित्रासह निवडणूक ओळखपत्र किंवा विद्युत देयक किंवा दूरध्वनी देयक किंवा पाण्याचे देयक किंवा घरपट्टी सोबत जोडावी.

(छ) मोफत जागेवर प्रवेश दिल्यावर, माहिती पत्रकाचे मूल्य, कोणतीही नोंदणी फी, शिकवणी फी किंवा कोणताही इतर आकार किंवा निधी, पालक किंवा बालक यांच्याकडून घेतला जाणार नाही.

(ज) पोट-नियम (क) च्या खंड (एक) ते (नऊ) मधील तपशील दर्शविणाऱ्या पावतीद्वारे शाळा, मोफत जागांवरील प्रवेश अर्जाची पोच नमुना -३ मध्ये देईल आणि प्रत्येक अर्जाला वेगळा असा नोंदणी क्रमांक देईल.

(झ) जर एखाद्या बालकाचा अर्ज, नियमानुसार नसल्याचे आढळले आणि तो फेटाळण्यात आला तर, तो फेटाळण्याबाबतची कारणे नमूद करण्यात येऊन अशा प्रकारे अर्ज फेटाळण्यात आल्याच्या दिनांकापासून तीन दिवसांच्या कालावधीत पालकांना लेखी कळवील व प्रत शिक्षणाधिकारी यांना पाठवेल.

(ञ) प्रवेशस्तरावर वर्गातील मोफत जागांसाठी आलेल्या प्रवेश अर्जाची संख्या, उपलब्ध मोफत जागेच्या संख्येपेक्षा जास्त असेल तर, पालक - शिक्षक संघाचा एक प्रतिनिधी ; शाळेच्या व्यवस्थापनाने नामनिर्देशित केलेली एक व्यक्ती आणि जिल्हा शिक्षणाधिकाऱ्यांने नामनिर्देशित केलेली एक व्यक्ती अशा किमान तीन सदस्यांच्या उपस्थितीत, सोडत काढून या जागांवर प्रवेश देण्यात येईल.

(ट) शिक्षणाधिकारी, शाळेस, या संपूर्ण प्रक्रियेचे छायाचित्रण करण्याचा निदेश देऊ शकतील.

(ठ) पहिल्या यादीतील प्रवेश मिळालेल्या बालकांची यादी प्रतीक्षा यादीसह, पोट-नियम (क) च्या खंड (सहा) व (सात) नुसार नमूद केलेल्या दिनांकास शाळेच्या सूचना फलकावर लावण्यात येईल. शाळा, मोफत व सर्वसाधारण प्रवर्गातील प्रवेश द्यावयाच्या बालकांची यादी, एकत्रितपणे आद्याक्षर क्रमवारीत, सर्वसाधारण प्रवर्गातील मुलांच्या नावापुढे (जी) असे दर्शवून प्रदर्शित करील.

(ड) मोफत जागांवरील प्रवेशासाठी उपलब्ध जागांच्या संख्येपेक्षा कमी संख्येने प्रवेश अर्ज आले असतील तर, उपलब्ध प्रवेश अर्जांमधून प्रवेश देण्यात येतील आणि रिक्त जागांसाठी आणखी अर्ज मागविण्याकरिता, तीच कार्यपद्धती अनुसरून, त्या जागा पुन्हा अधिसूचित करण्यात येतील.

(ढ) शाळा वरील कार्यपद्धतीनुसार बालकांना प्रवेश देईल.

५. **सर्वसाधारण शर्ती.**— (क) शाळेच्या व्यवस्थापन, शाळा प्रमुख किंवा मुख्याध्यापक या पेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या अधिकाऱ्यास, प्रवेशासाठी जबाबदार प्राधिकारी म्हणून पदनिर्देशित करील. अशाप्रकारे पदनिर्देशित केलेला अधिकारी, या नियमांचे अनुपालन करण्यास आणि अशाप्रकारे दिलेल्या विद्यार्थ्यांची यादी व इतर कागदपत्रांची पडताळणी करण्यास जबाबदार असेल :

परंतु, व्यवस्थापनाने असा अधिकारी पदनिर्देशित केला नाही तर, त्या संस्थेचा अध्यक्ष व सचिव, — मग त्यांना कोणत्याही पदनामाने संबोधण्यात येत असो - शाळा प्रमुख किंवा मुख्याध्यापक यांसह, अधिनियमाच्या कलम १३ (२) (ख) मध्ये करारनिविष्ट केलेल्या कार्यवाहीसाठी संयुक्तपणे आणि पृथकपणे, जबाबदार असतील.

(ख) प्रवेश देण्याच्या प्रयोजनासाठी, माता-पिता, पालक किंवा बालक यांची मुलाखत, समुपदेशन किंवा कोणत्याही प्रकारची लेखी किंवा तोंडी परीक्षा, म्हणजेच कोणतीही चाळणी प्रक्रिया घेण्यात येणार नाही.

(ग) पोट-नियम (क) अन्वये प्रवेश प्रक्रियेसाठी जबाबदार असलेला अधिकारी किंवा यथास्थिती, शाळा व्यवस्थापनाचा अध्यक्ष आणि सचिव, अधिनियमाच्या कलम १३ (२) (ख) मध्ये करारनिविष्ट केलेल्या कार्यवाहीस, संयुक्तपणे आणि पृथकपणे, उत्तरदायी असेल.

(घ) शिक्षणाधिकारी किंवा त्याने प्राधिकृत केलेला कोणताही अधिकारी, अशा प्रवेशाची पडताळणी करील आणि शाळेकडून अशा प्रवेशाचे तपशील / अभिलेख मागू शकेल.

(ङ) मोफत जागेवर प्रवेश देण्यात आलेल्या प्रत्येक विद्यार्थ्यास त्याचे शाळेतील प्राथमिक शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत मोफत व सक्तीचे शिक्षण देणे चालू ठेवण्यात येईल.

६. प्रवेशाचे संनियंत्रण.— (क) जिल्ह्याचा शिक्षणाधिकारी, प्रवेश प्रक्रियेचे संनियंत्रण करील.

(ख) शाळेच्या कार्यवाहीने व्यथित झालेले कोणतेही माता-पिता यास जिल्ह्याच्या शिक्षणाधिकाऱ्याकडे लेखी तक्रार दाखल करता येईल.

(ग) शिक्षणाधिकारी, गाऱ्हाण्याबाबतची नोंदवही किंवा माहिती (डाटाबेस) ठेवील आणि गाऱ्हाणे दूर करण्यासाठी तात्काळ समुचित कार्यवाही करील.

(घ) या नियमांच्या अनुपालनाबाबतची सुनिश्चिती करण्यासाठी शिक्षणाधिकारी, त्याच्या अधिकार क्षेत्रातील कोणत्याही शाळेकडून तपशीलवार माहिती मागवू शकेल.

(ङ) शाळा, प्रवेश बंद झाल्यावर, दहा दिवसांच्या आत विहित केलेल्या नमुना - ४ मधील विवरणपत्र, शिक्षणाधिकाऱ्याकडे सादर करील.

७. प्रतिपूर्ती करण्याची कार्यपद्धती.— (क) आपला खर्च भागविण्यासाठी राज्य शासनाकडून किंवा स्थानिक प्राधिकरणाकडून कोणत्याही स्वरूपात सहाय्य किंवा अनुदान मिळत नसलेल्या विना अनुदानित शाळा, या अधिनियमाच्या कलम १२ च्या पोट-कलम (२) च्या तरतुदीनुसार आणि या नियमाच्या नियम ३ अन्वये, मोफत जागेवर प्रवेश दिलेल्या प्रत्येक मुलाच्या संबंधातील खर्चाची प्रतिपूर्ती मिळण्यास हक्कदार असेल.

(ख) एखाद्या शाळेला तिचा संपूर्ण खर्च, किंवा त्यातील काही भागातील खर्च भागविण्यासाठी राज्य शासनाकडून किंवा एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाकडून सहाय्य किंवा अनुदान प्राप्त होत असेल तर या नियमान्वये कोणतीही प्रतिपूर्ती मिळण्यास ती शाळा हक्कदार असणार नाही.

(ग) शाळा, प्रत्येक शैक्षणिक वर्षात, शाळा सुरु झाल्याच्या दिनांकापासून सात दिवसांच्या आत, अधिनियमाच्या कलम १२ च्या पोट- कलम (२) च्या तरतुदीनुसार प्रवेशस्तरावरील वर्गात प्रवेश दिलेल्या बालकांची संख्या जिल्हा शिक्षणाधिकार्यांना सूचित करील.

(घ) अशाप्रकारे प्रवेश दिलेल्या बालकांच्या उपस्थितीबाबत त्रैमासिक विवरणपत्र नमूना - ५ मध्ये शिक्षण अधिकाऱ्याला सादर करील.

(ङ) अशा प्रकारे सादर केलेल्या माहितीची पडताळणी केल्यावर आणि अधिनियमाचे कलम १२ आणि तदन्वये केलेल्या नियमांच्या तरतुदीस अधिन राहून शिक्षण अधिकारी पुढीलप्रमाणे २ हप्त्यात रक्कम प्रदान करील :-

(एक) शैक्षणिक वर्षाच्या ३० ऑक्टोबरनंतर पहिला हप्ता देय असेल.

(दोन) शैक्षणिक वर्षाच्या ३० एप्रिलनंतर किंवा शैक्षणिक वर्ष समाप्तीनंतर यापैकी जे नंतर येईल त्यावेळी दुसरा हप्ता देय असेल :

परंतु असे की, जेथे कोणतीही जमीन, इमारत, साधन सामग्री किंवा इतर सुविधा एकत्र मोफत किंवा सवलतीच्या दरात मिळाल्यामुळे अशा शाळेसाठी, विनिर्दिष्ट संख्येतील बालकांना मोफत शिक्षण पुरविणे आधीपासूनच बंधनकारक आहे तेथे, अशी शाळा अशा आबंधनाच्या मर्यादेपर्यंत प्रतिपूर्ती मिळण्यासाठी हक्कदार असणार नाही :

परंतु आणखी असे की, शाळा - पूर्व वर्गात प्रवेश दिलेल्या मुलांसाठी प्रतिपूर्ती ही, जेव्हा अशा बालकास पहिल्या वर्गात प्रवेश दिला असेल तेव्हा अनुज्ञेय असेल.

(च) शिक्षणाधिकार्यास, शाळेकडून मिळणे आवश्यक असेल अशी कोणतीही अन्य माहिती, शाळेकडून त्यास देण्यात येईल.

नमुना - १

शैक्षणिक वर्ष २०१२-१३ साठी प्रवेश स्तरावर वर्गातील मोफत जागांनुसार प्रवेश घेण्यासाठीचा नमुना
[नियम ४(ख) पहा]

शाळेचे नाव :

पत्ता :

दूरध्वनी क्रमांक :

फॅक्स :

मुख्याध्यापकांचे / प्रवेश देणाऱ्या अधिकृत प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव :

अ.क्र.	तपशील	
१	उपलब्ध असणाऱ्या एकूण जागांची संख्या	सर्वसाधारण जागा :- मोफत जागा :- (एकूण जागांच्या किमान २५ टक्के)
२	प्रवेश अर्ज देण्याचा दिनांक	
३	प्रवेश अर्ज देण्याचा अंतिम दिनांक	
४	प्रवेश अर्ज सादर करण्याचा कालावधी	पासून : पर्यंत : वेळ :
५	सोडत काढण्यासाठी पात्र उमेदवारांची यादी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक	दिनांक : वेळ :
६	सोडत काढण्याचा दिनांक (मोफत जागांच्या संख्येपेक्षा आलेल्या अर्जांची संख्या जास्त असल्यास)	दिनांक : वेळ :
७	प्रतीक्षा यादी सह सोडलीत यशस्वी झालेल्या उमेदवारांची यादी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक	दिनांक : वेळ :
८	प्रवेशाचा अंतिम दिनांक	
९	शैक्षणिक वर्ष सुरू होण्याचा दिनांक	

मुख्याध्यापक / संस्था प्रमुखाची स्वाक्षरी.

८ महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ, मे २५, २०१२/ज्येष्ठ ४, शके १९३४

नमुना - २

फीमाफीच्या जागेवर प्रवेशासाठी अर्जाचा नमुना
[नियम ४ (ग) पहा]

शाळेचे नाव :

पत्ता :

दूरध्वनी क्रमांक :

फॅक्स :

मुख्याध्यापकांचे / प्रवेश देणाऱ्या अधिकृत प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव :

नोंदणी क्रमांक

(क) दुर्बल घटक

(शाळेने भरावयाचे)

(ख) वंचित घटक

[कृपया लागू असेल तेथे ✓ (टिक) करा]

अ.क्र	तपशील	
१	मुलाचे नाव	
२	पालकांचे नाव	माता : पिता :
३	निवासाचा पत्ता	
४	निवासाच्या पत्त्याचा पुरावा	
५	पालकांचा व्यवसाय	माता : पिता :
६	पालकांचे सर्व स्रोतांकडून असलेले वार्षिक उत्पन्न	
७	जोडलेला उत्पन्नाचा पुरावा	
८	वंचित घटकात समाविष्ट असल्याचा पुरावा	

पालकांचे घोषणापत्र

मी(नाव) (बालकाचे नाव) याचा /
हिचा माता / पिता याद्वारे घोषित करतो / करते की, मी वर नमूद केलेली माहिती माझ्या संपूर्ण माहितीप्रमाणे व
विश्वासाप्रमाणे खरी व बिनचूक आहे. याबाबत या अधिसूचनेच्या सर्व तरतुदी मी वाचल्या आहेत व समजून
घेतल्या आहेत. मी दिलेली कोणतीही माहिती पडताळणीच्या वेळी खोटी किंवा चुकीची असल्याचे आढळली तर
अशा बाबतीत माझ्या पाल्याचा प्रवेश रद्द होऊ शकेल याची मला पूर्ण जाणीव आहे.

दिनांक : पालकाची / पालकांची स्वाक्षरी.

नमुना - ३

नोंदणी पावती (पालकांस द्यावयाची)

[नियम ४ (ज) पहा]

शाळेचे नाव :

पत्ता :

दूरध्वनी क्रमांक :

फॅक्स :

मुख्याध्यापकांचे / प्रवेश देणाऱ्या अधिकृत प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव :

..... यांचा मुलगा / यांची मुलगी

..... (मुलाचे नाव) यांचा अर्ज दिनांक रोजी मिळाला.

नोंदणी क्रमांक

(क) दुर्बल घटक

.....

(ख) वंचित घटक

.....

(अ) सोडतीचा दिनांक (आवश्यक असल्यास)

(ब) पात्र उमेदवारांची सोडत / लॉटरी प्रदर्शित करण्याचा दिनांक

(क) प्रतीक्षा यादीसह यशस्वी उमेदवारांची सूची प्रदर्शित करण्याचा दिनांक

(ड) प्रवेशाचा अंतिम दिनांक

मुख्याध्यापक / संस्था प्रमुखाची स्वाक्षरी.

१० महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ, मे २५, २०१२/ज्येष्ठ ४, शके १९३४

नमुना - ४

प्रवेश प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर शिक्षणाधिकाऱ्याकडे सादर करावयाचे विवरण
[नियम ४ (ड) पहा]

शाळेचे नाव :

पत्ता :

दूरध्वनी क्रमांक :

फॅक्स :

मुख्याध्यापकांचे / प्रवेश देणाऱ्या अधिकृत प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव :

प्रवेश स्तरावर वर्गातील जागांची एकूण संख्या

मोफत जागांची एकूण संख्या

२०१२-१३ यावर्षाकरिता मोफत जागांनुसार प्रवेश दिलेली संख्या

रिक्त असलेल्या मोफत जागांची संख्या

शेरा

मुख्याध्यापक / संस्था प्रमुखाची स्वाक्षरी.

नमुना - ५

मोफत जागांवर प्रवेश दिलेल्या मुलांच्या उपस्थितीचे त्रैमासिक विवरण
[नियम ७ (घ) पहा]

कालावधी: दि. पासून दि. पर्यंत

शाळेचे नाव :

पत्ता :

दूरध्वनी क्रमांक :

फॅक्स :

मुख्याध्यापकांचे/ प्रवेश देणाऱ्या अधिकृत प्रभारी अधिकाऱ्याचे नाव :

या कालावधीमध्ये शाळेच्या कामकाजांचे एकूण दिवस

अ.क्र.	विद्यार्थ्यांचे नाव	शाळेमध्ये उपस्थितीचे दिवस	अभिप्राय

मुख्याध्यापक/ संस्था प्रमुखाची स्वाक्षरी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

ज. स. सहारिया,
शासनाचे अपर मुख्य सचिव.

SCHOOL EDUCATION AND SPORTS DEPARTMENT

Hutatma Rajguru Chowk, Madam Cama Road,
Mantralaya, Mumbai 400 032.

Dated the 24th May, 2012,

NOTIFICATION

RIGHT OF CHILDREN TO FREE AND COMPULSORY EDUCATION ACT, 2009.

No. PRE 2012/CR 74/PE 1.- Whereas the Government of Maharashtra considers it expedient to provide for the manner of reservation of seats for admission, in respect of elementary education, for the child belonging to disadvantaged group and child belonging to weaker section and for matters incidental thereto;

Now, therefore, in exercise of the powers conferred by sub-sections (1) and (2) of section 38 read with clause (d) and (e) of section 2 and clause (f) of section 8, of the Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 (35 of 2009) and of all other powers enabling it in that behalf, the Government of Maharashtra hereby makes the following rules for providing the manner of reservation of seats for admission, in respect of elementary education, for the child belonging to disadvantaged group and child belonging to weaker section and for matters incidental thereto, as follows, namely:-

1. Short title, application and duration.—These rules may be called the Maharashtra Right of Children to Free and Compulsory Education (manner of reservation of seats for admission, in respect of elementary education, for the child belonging to disadvantaged group and child belonging to weaker section) Rules, 2012.

(a) They shall apply for the academic year 2012-13 in respect of every elementary school in the State, except the schools established, owned or controlled by the state Government or a local authority:

(b) The provisions of these rules shall not apply to unaided minority schools.

2. Definitions.—In these rules, unless the context otherwise requires,-

(a) “Act” means the Right of Children to Free and Compulsory Education Act, 2009 (35 of 2009);

(b) “child belonging to disadvantaged group” means, a child belonging to,-

(i) the Scheduled Caste, the Schedule Tribe; and

(ii) any other category as is specified to be a group by the State Government for the purposes of section 2 (d) of the Act;

(c) “child belonging to weaker section” means a child including a child belonging to the *Vimukta Jatis* and Nomadic Tribes (VJNT), Other Backward Classes (OBC) and Special Backward Classes (SBC) and the religious Minorities specified by the State Government, and annual income of whose parent or guardian is below one lakh rupees;

(d) "Education Officer" means the District Education Officer (Primary) of the District;

(e) "Form" means the form appended to these rules;

(f) "school" means elementary school;

(g) "section" means section of the Act;

(h) words and expressions used but not defined herein shall have their respective meanings as assigned to them in the Act and the Maharashtra Right of Children to Free and Compulsory Education Rules, 2011 published by the State Government *vide* Government Notification, School Education and Sports Department, No. PRE- 2010/C.R. 211(B)/P.E.-1, dated the 11th October 2011.

3. Provisions for reservation of seats.—Every school in the State shall reserve the seats for admission, to the extent of twenty five percent of its strength of the Class I of the School, for the child belonging to weaker section and child belonging to disadvantaged group in the neighborhood in the manner hereinafter provided and shall provide free and compulsory education to such children till their completion:

Provided that, preference shall be given to the girl child:

Provided further that, where such school imparts pre-school education, the provisions shall apply for admission to such pre-school education:

Provided also that, the total number of seats at the entry level or Class-I, as the case may be, shall not be less than the total number of seats in any other class of the school.

4. Manner of reservation of seats.—(a) In accordance with the provisions of sub-section (3) of section 12 of the Act, every school shall display on its notice board, the following information:-

(i) total number of seats at the entry level in the School;

(ii) total number of free seats available at entry level;

(iii) the date of commencement of issue of application forms for the admission and the last date of its submission;

(iv) the date of display of list of eligible candidates for draw;

(v) the date of draw of lots;

(vi) date of display of the list of successful candidates;

(vii) date of display of waiting list;

(viii) last date of admission ;

(ix) date of opening of the School for the next academic year.

(b) Every school shall submit the information specified in sub-rule (1) in Form -1, to the Education Officer before 31st May 2012 and shall complete the entire process before 10th June 2012.

(c) The application for free seat under rule 3, shall be made in Form-2.

(d) Every school shall provide the form free of cost to parent or the child seeking admission against the free seat.

Note.—The application form is available on the web-site www.mpsp.org.in. The Parents may download the form and submit to the school concerned.

(e) (i) Every application for the admission of child belonging to weaker section for the purpose of free and compulsory education shall be accompanied by an income certificate of parent, issued by the Revenue officer not below the rank of Tehsildar.

(ii) Every application for the admission of child belonging to SC, ST, VJNT, OBC, and SBC shall be accompanied a caste certificate issued by a revenue officer not below the rank of Deputy Collector or any other competent authority, in the name of child or his parent or guardian;

(f) Every such application shall be accompanied by a proof of residence of the child or parent or guardian, such as, Aadhar Card or Passport or Election Photo Identity Card or Electricity bill or Telephone bill or Water bill or a House tax receipt.

(g) No registration fee including cost of the prospectus, tuition fee or any other charges or fund shall be charged from the parent or child admitted against the free seat.

(h) The School shall acknowledge, the application for admission against free seats through a receipt in Form- 3 showing the details at clauses (i) to (ix) of sub-rule (a) and shall assign each application a distinct registration number.

(i) In case, the application of any child is found not to be in order and is rejected, the reasons for its rejection shall be recorded and communicated to the parents in writing, under intimation to the Education Officer within a period of three days from date of such rejection.

(j) In case the number of applications for admission against the free seats at entry level class exceeds the number of free seats available, admission shall be made by draw of lots in the presence of at least three members, one of whom shall be a representative of the Parent and Teacher Association; one nominee of the management of the school; and a nominee of the Education Officer.

(k) The Education Officer may direct the school to video graph the entire process.

(l) List of children admitted in the first list along with waiting list shall be displayed on the notice board of the school on the scheduled date as per clauses (vi) and (vii) of sub-rule (a). The School shall display the list of children to be admitted, under free and general category, commonly in alphabetic order indicating (G) against general category children.

(m) In case the number of applications for admission against the free seats is below the number of seats available, admission shall be made from the available applications and the vacant seats shall be re-notified for inviting further applications by following the similar procedure.

(n) The school shall admit the children in accordance with the procedure above.

5. General conditions.—(a) The management of the school shall designate an officer not below the rank of Head of the school or the Principal to be the authority responsible for admissions. The officer so designated shall be responsible for compliance of these rules and for verification of the list of students and other documents, so admitted:

Provided that, if no such officer is designated by the management, Chairman and the Secretary of the management, by whatever designation called, alongwith the Head of the school or the Principal shall be jointly and severally responsible for the action as stipulated in section 13 (2) (b) of the Act.

(b) No screening procedure, that is to say, interview, counseling, written or oral test of any kind for the parents or guardian or the child shall be conducted for the purpose of admission.

(c) The officer responsible for the admission process under sub-rule (a) or the Chairman and the Secretary of the management of the school, as the case may be, shall be jointly and severally liable for action as stipulated in section 13 (2) (b) of the Act.

(d) The Education Officer or any officer authorized by him shall verify such admissions and may call for details/records of such admissions from the school.

(e) Free and compulsory education shall continue to be extended to each student admitted under the free seats till such child completes elementary education in the school.

6. Monitoring of Admission.—(a) Education Officer of the district shall monitor the admission process.

(b) Any parent, aggrieved by the action of the school may file a complaint in writing to the Education Officer.

(c) The Education Officer shall maintain the Register or database of the grievances and shall take immediate appropriate action for its redressal.

(d) The Education Officer may call for the details from any school under his jurisdiction for ensuring the compliance of these rules.

(e) The School, shall, within ten days of the closure of admission file a return in the prescribed Form- 4, to the Education Officer.

7. Procedure for reimbursement.—(a) An unaided school not receiving any kind of aid or grants to meet its expenses from the State Government or the local authority shall be entitled to get reimbursement of the expenditure for every child admitted on the free seat as per provisions of sub-section (2) of section 12 of the Act and under rule 3 of these rules.

(b) A school receiving aid or grants to meet whole or part of its expenses from the State Government or a local authority, shall not be entitled to any additional grant towards reimbursement under these rules.

(c) The School shall immediately within seven days of the date of opening of school in the academic year, intimate to the Education officer, about the number of children admitted in the entry level class as per provisions of sub-section (2) of section 12 of the Act.

(d) A quarterly statement of the attendance of the child so admitted shall be submitted to the Education Officer in Form- 5.

(e) The Education Officer on verification of the information so submitted and subject to the provisions made in section 12 of the Act and rules made thereunder, shall make the payment in two installment, as follows:-

(i) The first installment due after 30th October of the academic year.

(ii) The second installment due after 30th April or close of the academic year, whichever is later:

Provided that, where such school is already under obligation to provide free education to a specified number of children on account of it having received any land, building, equipment or other facilities, either free of cost or at a concessional rate, such school shall not be entitled for reimbursement to the extent of such obligation:

Provided further that, reimbursement for the children admitted in the pre-school shall be admissible when such child is admitted in class I.

(f) The School shall provide any other information which may be required from it by the Education Officer.

Form - 1

**Form for Admission against free seats in Entry Level
classes for Academic Year 2012 - 13**

[See rule 4(b)]

Name of the School :

Address :

Telephone Number Fax

Name of Principal / Official in-charge of Admission :

Sr. No.	Particulars	
1	Total number of seats available	General seats:- Free Seats: (At least 25% of total Seats)
2	Date of issue of Admission forms	
3	Last date of issue of Admission forms	
4	Period of Submission of Admission forms.	From : To : Time :
5	Date of display of list of eligible candidates for draw of lots	Date : Time :
6	Date of draw of lots (if number of applications are more than the number of free seats)	Date : Time :
7	Date of display of list of successful candidates in the draw of lots along with waiting list	Date : Time :
8	Last date of admission	
9	Date of commencement of academic year	

Signature of the Principal/Head of the institution.

Form - 2

Application Form for the Admission under Free Ship Quota

[See rule 4(c)]

Name of the School :

Address :

Telephone Number Fax

Name of Principal/ Official in-charge of Admission :

.....

Registration Number A Weaker Section

(To be filled by the school) B Disadvantaged group

(Please Tick whichever is applicable)

Sr. No.	Particulars
1	Name of the Child
2	Name of Parents Mother ; Father :
3	Residential Address
4	Proof of residential address
5	Profession of Parents Mother : Father :
6	Total annual income of Parents from all sources
7	Proof of income enclosed
8	Proof of disadvantaged group

Declaration by the Parents

I (Name) father/mother of (name of the Child) hereby declare that the information mentioned above is true and correct to the best of my knowledge and belief. I have read and understood all the provisions of the notification in this regard. I am fully aware that in case any information found false or incorrect on verification, the admission of my ward may be cancelled.

Dated

Signature of the Parent/s.

Form - 3

Registration Slip (to be issued to Parents)

[See rule 4(h)]

Name of the School :

Address :

Telephone Number Fax

Name of Principal/ Official in-charge of Admission :

.....

Application of (Name of the Child)

S/o / D/o is received on (date)

Registration Number : A Disadvantaged Group
B Weaker Section

(a) Date of draw of lots (if required) :

(b) Date of Display of eligible candidate for Draw/Lottery :

(c) Date & Display of successful candidate alongwith waiting list :

(d) Last date of Admission :

Signature of the Principal/Head of the institution.

२० महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-अ, मे २५, २०१२/ज्येष्ठ ४, शके १९३४

Form - 4

**Return to be submitted to the Education
Officer after completion of admission process**

[See rule 6(e)]

Name of the School :

Address :

Telephone Number Fax

Name of Principal/ Official in-charge of Admission :

Total No. of Seats in entry level class

Total No. of free seats

Admissions against free seats for the
year
2012-13

Number of free seats remained vacant

Remarks

Signature of the Principal/Head of the School.

Form-5

**Quarterly Statement of the attendance of the
children admitted on the free seats**

[See rule 7(d)]

Period : **From** **To**

Name of the School :

Address :

Telephone Number Fax

Name of Principal/ Official in-charge of Admission :

Total number of school days during the period

Sr.No	Name of the Student	Number of school days attended	Remarks
1			
2			
3			
4 and so on			

Signature of the Principal/Head of the School.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

J. S. SAHARIA,
Additional Chief Secretary to Government.

